

ОСОБЕНОСТИ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИТЕ ДЕЯНИЯ НА ПОДКУПА ПО ЧЛ. 301, АЛ. 1 И ЧЛ. 304, АЛ. 1 ОТ НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС

Петя Митрева¹
e-mail: pmitreva@unwe.bg

Резюме

Предмет на статията са изпълнителните деяния на пасивния и на активния подкуп по българския Наказателен кодекс. Авторът изследва въпроса дали формите на изпълнителното деяние на тези престъпления се намират в съотношение на субсидиарност, което е с определящо значение както за необходимостта от диференциация на наказателната отговорност за осъществяването им, така и за правната им квалификация, когато подкупът се осъществява с повече от едно деяние.

Ключови думи: пасивен подкуп, активен подкуп, изпълнително деяние, съотношение на субсидиарност

JEL: K42

Увод

Предмет на настоящата статия са изпълнителните деяния на пасивния (чл. 301 от НК) и на активния подкуп (чл. 304 от НК). Въпреки, че тези престъпления са широко изследвани в българската наказателноправна литература, някои въпроси все още не са намерили категоричен отговор. Основен сред тях е дали формите на изпълнително деяние на активния и пасивния подкуп, предхождащи даването, респ. – приемането, имат субсидиарен характер. Отговорът на този въпрос е предопределящ за това дали „предварителните форми на престъпна дейност“ са с по-ниска степен на обществена опасност спрямо даването и приемането на облагата (Марков, 2020). С не по-малка значимост е и въпросът каква е правната квалификация на деянието когато предложението или обещанието впоследствие е прераснало в даване, а приемането на предложението е прераснало в приемане на наследващата се облага.

¹ Доцент, доктор, катедра „Наказателноправни науки“, Юридически Факултет, УНСС

Исторически анализ на изпълнителните деяния на пасивния и на активния подкуп

Наказателноправната защита срещу подкупа е традиционно установена в българското наказателно законодателство. В Наказателния закон (НЗ) от 1896 г. (Обн. ДВ, бр. 40 от 21.02.1896 г., отм., бр. 13 от 13.02.1951 г.) пасивният и активният подкуп са систематизирани в различни глави и раздели на особената част и имат различен непосредствен обект.

Пасивният подкуп е инкриминиран в чл. 428, глава XXXIII „Престъпления по служба и адвокатско звание“. Престъплението по основния състав се осъществява с две алтернативни форми на изпълнително деяние – **приемане на наследващи се дар или възнаграждение, неотблъскване даровно обещание**. Субектът на престъплението (чиновникът) осъществява деянието, за да стори или пропусне, или задето е сторил или пропуснал такова действие, което е длъжен да извърши по служебен дълг.

Систематичното място на активния подкуп е в глава V „Престъпления против властта“. В чл. 146 от НЗ е установена наказателна отговорност за **даването, обещаването или предложението** на дар или на друга облага на чиновник. Деянието се осъществява със специална съставомерна **цел чиновникът да бъде склонен** да извърши или да пропусне нещо против своите служебни длъжности. Същото наказание се налага и на онзи, който даде на чиновника дар или друга облага за това, че е извършил или пропуснал нещо, в разрез със своите служебни задължения (Ников, 1900).

Съпоставката между изпълнителните деяния на двете престъпления показва фактическата връзка между тях. Поведението на двете лица е насрещно. Инкриминирането на обещаването и предложението на облагата съответства на инкриминирането на неотблъскването на даровното обещание; даването на облагата е свързано с нейното приемане. Деянията са наказуеми както с оглед бъдещо поведение на чиновника, така и за вече извършена служебна дейност. По-тежко се наказва пасивният подкуп. Предвиденото наказание по чл. 428 от НЗ е строг тъмничен затвор, а за престъплението по чл. 146 от НЗ е тъмничен затвор.

Правната уредба на подкупа в НЗ от 1951 г. (Обн. в „Известия“, бр. 13 от 13.02.1951 г.) се основава на концепцията, възприета в НЗ от 1896 г., че пасивният и активният подкуп са отделни престъпления. Запазва се тенденцията деянието да е съставомерно и наказуемо както за вече осъществени, така и за бъдещи действия по служба. Но за разлика от първия български наказателен закон, в Наказателния закон от 1951 г. и двата вида престъпления са поместени в глава X „Престъпления по служба“. Непосредственият им обект са обществените отношения, гарантиращи безкористното изпълнение на служебна дейност.

Изпълнителното деяние на пасивния подкуп по чл. 259 от НЗ (1951 г.) е в три алтернативни форми: „**поиска** дар или каквато и да е друга имотна облага, която не му се следва“, „**приеме** дар или каквато и да е друга имотна облага, която не му се следва“, или „**приеме обещание** за дар или имотна облага“. Деянието на длъжностното лице се осъществява със специална съставомерна цел или мотив, отразени изрично в състава: „за да направи или да пропусне, или загдето е направило или пропуснало действие, което е длъжно да извърши по служба“. Същевременно, правната уредба е по-прецизна, съпоставимо с тази в закона от 1896 г. За разлика от състава на пасивния подкуп по чл. 428 от НЗ (1896 г.) този по чл. 259 от НЗ (1951 г.) включва като форма на изпълнително деяние – активното поведение на длъжностното лице по искане на дара или облагата.

Активният подкуп е инкриминиран в чл. 261 от НЗ от 1951 г. Изпълнителното деяние е „**даде, обещае или предложи** каквато и да е имотна облага на длъжностно лице“. От субективна страна престъплението се осъществява със специална съставомерна цел за склоняване на длъжностното лице да наруши или да изпълни службата си. Инкриминирано е и даването на имотна облага на длъжностно лице загдето това лице е нарушило или изпълнило службата си. Наказанието по основния състав на активния подкуп е същото като за пасивния. И двете престъпления се наказват с до пет години лишаване от свобода.

С приемането на Наказателния кодекс от 1968 г. (Обн. ДВ, бр. 26 от 1968 г.) е стеснено приложното поле на съставите на пасивния и активния подкуп. По чл. 301, ал. 1 от НК е наказуемо единствено **приемането** на дар или каквато и да е друга имотна облага, която не се следва на длъжностното лице, но не и приемането на обещанието или предложението за дар или облага. Активният подкуп по чл. 304, ал. 1 от НК се изразява в **даването** на предмета на длъжностното лице. Запазва се тенденцията за наказуемост на деянията както за бъдеща, така и за вече осъществена служебна дейност, но първоначално наказанията са различни, пасивният подкуп е наказуем с лишаване от свобода до пет години, а активният – с лишаване от свобода до три години.²

С измененията на НК от 2002 г. (Обн. ДВ, бр. 92 от 2002 г.) отново са инкриминирани предварителните форми на изпълнително деяние на пасивния подкуп – **поиска или приеме** дар или каквато и да е облага (включително неимуществена), **приеме предложение или обещание за дар или облага**. Активният подкуп може да бъде осъществен с три алтернативни деяния – **предложи дар или облага**, на което кореспондира приемането на предложението, **обещае** дар или облага, на което кореспондира приемането

² Към момента на приемане на НК (обн. ДВ, бр. 26 от 1968 г.).

на обещанието и даде, на което кореспондира **приемането** на подкупа. Тези промени произтичат от задълженията, които България има по чл. 2 и чл. 3 от Наказателната конвенция относно корупцията на Съвета на Европа, но те имат и своите исторически корени в българското наказателно законодателство³. Санкциите са идентични както за отделните форми на осъществяване на престъпната дейност, така и за двата вида престъпления⁴. Еднаквата наказуемост на активния и на пасивния подкуп заслужава положителна оценка. Тезата, че пасивният подкуп е престъпление с по-висока степен на обществена опасност от активния е лишена от основания и противоречи на необходимостта от адекватни наказания за престъпленията, засягащи безкористното упражняване на служебна дейност (Илкова, 2011, с. 13).

Фактическа връзка между деянията, с които се осъществяват пасивния и активния подкуп

Престъпленията от гл. VIII, раздел IV „Подкуп“ от сега действащия НК накарняват *„обществените отношения, свързани с правилното и нормално функциониране на обществения апарат, с точното, еднакво и безкористно осъществяване на правата и задълженията, произтичащи от компетентността и функциите на длъжностните лица или от коректно възложените им задачи...“* (Постановление № 8 от 30.XI.1981 г. по н. д. № 10/81 г.). Деянията, с които се осъществяват пасивният и активният подкуп са фактически свързани, като именно тази връзка определя общия им обект и предмет (Филчев, 2014). Връзката между пасивния и активния подкуп произтича от насочеността на деянията. Историческият анализ на правната уредба показва, че във всички наказателни закони деянията са насрещни, но наказателната отговорност за тях се поражда на самостоятелно основание, без да е задължително волеизявленията да съвпадат.

Най-ранният момент на възникване на наказателната отговорност по НЗ от 1896 г. е обещанието за дар или имотна облага, отправено към чиновник. Но основанията за възникване на отговорността за пасивния подкуп са зависими от поведението, насочено към длъжностното лице. Само ако обещанието или предложението не е отблъснато, отговорността възниква и за длъжностното лице. Едва в НЗ от 1951 г. (чл. 259) и с измененията от 2002 г. по чл. 301, ал. 1 от НК е инкриминирано искането на подкуп. С тази

³ Наказателна конвенция относно корупцията Ратифицирана с резерви със закон, приет от 38-о Народно събрание на 12.04.2001 г. – ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г. Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 73 от 26.07.2002 г., в сила за Република България от 1.07.2002 г.

⁴ Предвидените наказания за активен и за пасивен подкуп са лишаване от свобода до шест години и глоба до пет хиляди лева.

промяна се инкриминира поведение на длъжностното лице, което не е последващо деянието на гражданина.

Ограничаването на наказателната отговорност за подкупа в НК от 1968 г. (преди измененията от 2002 г.) дава основание по-старата съдебна практика да приеме, че подкупът притежава характеристиките на нищожна сделка по смисъла на чл. 26 от Закона за задълженията и договорите. В Постановление № 8 от 30.XI.1981 г. по н. д. № 10/81 г., Пленум на ВС се определя, че: *„Подкупът по своята същност е сделка. Тъй като противоречи на закона и е обявена за престъпление, тя е нищожна“*. Становището се основава на действащата към онзи момент нормативна уредба, когато е инкриминирано единствено даването, респ. – приемането на имотната облага от длъжностно лице. Това становище намира подкрепа и в наказателноправната теория. Според Р. Владимиров *„Престъпленията, свързани с даване и получаване на материална облага или за по-кратко наричани престъпления – сделки, са нетипични форми на необходимо съучастие.“* (Владимиров, 2015, с. 150). В съвременната съдебна практика също се среща разбирането, че подкупът е нищожна сделка⁵, но тази теза не е безспорна. Два са основните аргументи, които я опровергават. Първият е, че деянията при активния и при пасивния подкуп пораждаат наказателна отговорност на самостоятелно основание (Филчев, 2014; Марков, 2020). Вторият аргумент се основава на момента на довършеността на престъпленията. В теорията е прието, че даването на облагата, не означава непременно, че тя е приета (Марков, 2020). Тази теза заслужава подкрепа и е възприета в Тълкувателно решение № 1 от 12.03.2021 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2019 г., ОСНК, според което изпълнителното деяние „даде“ в съставите по чл. 304, ал. 1 и чл. 304а от НК е осъществено: *„с прекъсването на фактическата власт на дееца върху облагата и предоставянето ѝ на длъжностното лице и/или на друго лице по начин, който му позволява безпрепятствено да изрази отношението си към нея — чрез приемането ѝ, респ. чрез отказ да я приеме“*. Това означава, че подкупът притежава характеристиките на нищожна сделка само когато и поведението на длъжностното лице по приемането на облагата е напълно осъществено.

Връзката между изпълнителните деяния на активния и на пасивния подкуп произтича от насрещния характер на волеизявленията, без да е задължително даването да е предшествано от обещаването, или приемането на дара да е извършено след приемането на обещанието. Изводът е, че насрещният характер на волеизявлението е същностна особеност на всяка една от формите на изпълнително деяние по чл. 301, ал. 1 и по чл. 304, ал. 1 от НК, а не само на даването и на приемането на облагата. Например длъжностното лице може да поиска дар, а гражданинът да го даде, но по независещи от

⁵ В Решение № 7 от 15.04.2015 г. на ВКС по н. д. № 1611/2014 г., III н. о., НК.

лицата причини предметът да не е приет (получен) от длъжностното лице. Възможно е също длъжностното лице да поиска наследваща се облага, а гражданинът да я обещае. Съвсем отделен е въпросът дали насрещните волеизявления на двата субекта съвпадат. В наказателноправен контекст съпадението на волите се решава единствено на плоскостта на това дали наказателната отговорност ще се породи само за единият или и за двата субекта.

Деянията по чл. 301, ал. 1 и по чл. 304, ал. 1 от НК като форма на мотивационно въздействие върху другото

Анализът на наказателноправната уредба на подкупа показва, че всяка една от формите на изпълнителното деяние на престъпленията е във функционална връзка със служебното поведение на длъжностното лице. Поведението се реализира за бъдеща или вече осъществена служебна дейност (Груев, Велчев, 2000). Това налага становището, че активният подкуп е форма на мотивационно въздействие върху длъжностното лице да осъществи определено поведение по служба. Тази специфика на активния подкуп се отбелязва още в наказателноправната теория от началото на XX в. Целта е съставомерна: „за да склони чиновника“, но не чрез сила, заплашване или убеждаване, а чрез имотна облага (Ников, 1900, с. 175). Наказателноправната уредба на подкупа от 1968 г. (преди измененията от 2002 г.) също позволява на активния подкуп да се гледа като на форма на престъпно мотивиране на длъжностно лице. Приема се, че *„подкупът... е средство за мотивиране на длъжностното лице към определено поведение. Това поведение може да бъде правомерно или неправомерно“* (Филчев, 1979; Филчев, 2014, с. 239). Изводът е валиден не само за даването на облагата, а за всяка една от формите на изпълнително деяние на престъплението по чл. 304, ал. 1 от НК. Мотивационен характер има и искането на дар или наследваща се облага по чл. 301, ал. 1 от НК. С поискването на облагата от страна на длъжностното лице, същото изразява готовността си да осъществи определено поведение по служба, като мотивира субекта по чл. 304, ал. 1 от НК да даде подкуп. Приемането на предложението, респ. на облагата не е форма на мотивационно въздействие, а е последваща дейност, която не може да се осъществи преди предлагането, респ. – даването на облагата. Но тези форми на изпълнително деяние показват именно успехът на мотивационната дейност на субекта на активния подкуп.

Следователно, на облагата следва да се гледа не само през призмата на обективните признаци на състава, но и през призмата на субективните му характеристики – користния мотив или цел. Например самото обещание или предложение за бъдеща облага може да е достатъчно да мотивира длъжност-

ното лице да извърши действие по служба; готовността на длъжностното лице, изразена чрез искането на облагата – да мотивира субекта на активния подкуп да извърши престъплението. Това разбиране на собствено основание повдига въпроса дали дарът (или която и да е облага) е предмет или средство на престъплението. Въпреки че в чл. 307а от НК е възприето, че облагата е предмет на подкупа (Андонова, 2014), не могат да се пренебрегнат и аргументите в подкрепа на тезата, че тя е средство за осъществяването му. С основание в теорията се подчертава, че предметът, върху който се въздейства, е правомерното поведение на длъжностното лице (Филчев, 2014; Марков, 2020, с. 67). Това становище заслужава подкрепа, защото най-ясно показва механизма на засягане на защитения обект. Въздействието, което се упражнява върху поведението на длъжностното лице, е пряко и непосредствено както при даването, така и при обещанието или предложението за даване на дара или облагата. Налице е симетричност във формите на изпълнителното деяние на двете престъпления, но тази симетричност е характерна за съставите на престъпленията, а не за самите престъпни деяния. Както вече беше посочено, на искането на облага може да кореспондира нейното даване, а не обещанието за даването ѝ. Разбира се на предложението или обещанието за дар не може да съответства на приемането му, тъй като за да е приет, дарът трябва да бъде даден. Но това е още един аргумент в подкрепа на теоретичното становище, че облагата (реална, предложена или обещана) е средството за реализацията на корупционно поведение, чрез което се въздейства върху правомерната служебна дейност (Михайлов, 2008, с. 392). С определящо значение за правната квалификация на деянието като подкуп не е преминаването на облагата от фактическата власт на даващия в тази на приемащия, а мотивационното въздействие върху длъжностното лице или корупционния мотив на последното при осъществяване на служебна дейност.

Възприемането на облагата като предмет на престъплението обосновава и друга важна теза – че всяка една от формите на престъпна дейност преди даването, респ. приемането отразяват етапи в корупционното поведение на субектите. Тази теза не е безспорна въпреки хронологичната последователност на алтернативните изпълнителни деяния на двете престъпления. Според мен те отразяват единствено преминаването на облагата в правната сфера на длъжностното лице, но не и етапите на въздействието върху служебната дейност, която може да бъде накърнена дори само с отправеното предложение за дар или с приемането на такова предложение. Ето защо мотивационното въздействие при подкупа е специфично и се различава от други, типични форми на престъпно мотивиране на друго. Предварителните форми на престъпна дейност при подкупа не са аналогични на приготвянето и опита, защото съпоставимо с даването не създават по-далечна

опасност за накърняване на авторитета на служебната дейност и безкористното ѝ осъществяване. С всяка една от формите на изпълнителното деяние на подкупа по чл. 301, ал. 1, респ. по чл. 304, ал. 1 от НК обектът бива защитен именно чрез криминализация на деянията, а не чрез установяване на наказателна отговорност за приготвление, чиято същност е създаване поне едно условие за извършване на престъпление (чл. 17, ал. 1 от НК). Корупционната среда се създава от поведението дори само на единия субект, което е насочено към другия субект, т.е. инкриминиран е етапът на „търсене на съучастник“, поведение, което не е аналогично на неговото „намиране“ по смисъла на чл. 17, ал. 1 от НК. Предлагањето или обещанието по смисъла на чл. 304 от НК или „искането“ на дар по чл. 301, ал. 1 от НК директно застрашават защитения обект, а не отразяват по-далечен етап от въздействието му спрямо даването или приемането на дара. Следователно, поведението на субектите по чл. 301, ал. 1 и по чл. 304, ал. 1 от НК само привидно наподобява стadiите на осъществяване на умишлена престъпна дейност. Причината е, че деянията, отразени в съставите на престъпленията по чл. 301 и по чл. 304 от НК не са еднопосочни (каквото е деянието на участниците в приготвлението). Те са насрещни, без да се касае за „необходимо съучастие“ (Ненов, 1972, с. 392). Непосредственият обект е накърнен независимо от поведението на насрещната страна, което обосновава и извод за собствената им обществена опасност, налагаща криминализацията им.

Мотивационното въздействие при подкупа се различава и от други форми на престъпно мотивиране на друго. Такива са подбуждането към престъпление, което по дефиниция е неуспешна мотивационна дейност за извършване на престъпление, склоняването към непрестъпно поведение, явното подбуждане към престъпна или друг вид противоправна дейност. Тези форми са инкриминирани в особената част, именно защото не носят характеристиките на приготвлението или акцесорното съучастие в престъпление. Но за разлика от деянията, с които се осъществява подкупа, при другите форми на мотивационно въздействие наказателната отговорност възниква за подбуждащия субект, а не за мотивираното лице, т.е. липсва характерната за подкупа насрещност на волеизявленията.

Субсидиарни ли са формите на изпълнително деяние „поиска“, „приеме предложение или обещание“ (чл. 301 от НК), „предложи“ и „обеща“ (чл. 304 от НК)?

Тезата, че отделните форми на изпълнително деяние на подкупа имат субсидиарен характер, се основава на същностната им характеристика на деяния, които фактически и хронологично предхождат даването, респ. –

приемането на облагата. Това са деянията: „приеме предложение или обещание на дар или облага“; обещае дар или облага по чл. 304, в хипотезата, когато е поискана от длъжностното лице (Марков, 2020, с. 62-63). В наказателноправната наука се посочва, че: *„по своето съдържание решението на субектите на активния и пасивния подкуп е винаги за даване или за приемане (получаване) на наследващия се дар или облага“* (Марков, 2020, с. 61). Тази теза напълно кореспондира на разбирането, залегнало в чл. 307а от НК, че облагата е предмет на престъплението. Логично, етапите по преминаване на предмета от фактическата власт на даващия в тази на длъжностното лице са етапи по реализиране на престъпното решение и в този контекст предварителните форми на престъпна дейност, преди даването и приемането наподобяват стадии в осъществяване на престъпното решение и могат да се приемат за субсидиарни. От извода, че „предварителните форми“ на изпълнително деяние имат субсидиарен характер следва, че всяка една от тях отразява един от последователните етапи на въздействие върху обекта, а степента на обществената опасност на всяка следваща е по-висока от предходните.

Съществува обаче и друг подход на изследване на деянията, предхождащи даването и приемането на дара. За негова основа служи разбирането, че всяко едно от инкриминираните деяния, включително даването и приемането на наследващия се дар или облага, притежава мотивационен „заряд“ на въздействие върху служебната дейност. Следователно, тези деяния не са етап, резултат или крайна цел на престъпното поведение. Независимо дали длъжностното лице е мотивирано да извърши или да не извърши действие по служба с обещанието за облага или с реалното ѝ даване, обектът е накърнен. В структурата на престъпното поведение не може да се пренебрегне, че осъществяването на служебната дейност може да е мотивирана от обещание, което впоследствие не е спазено. Например обещана е имотна облага в размер на десет хиляди лв., което е мотивирало длъжностното лице да осъществи действие по служба, но впоследствие за тази своя служебна дейност лицето не е получило или е получило частично обещаната облага, „загдето е извършило действие по служба“. Изводът е, че етапите по даването и получаването на облагата всъщност са различни механизми на мотивационно въздействие върху служебната дейност и показват користния характер на престъпленията. Следователно, изпълнителните деяния, предхождащи даването, респ. приемането на облагата, не са в съотношение на субсидиарност една спрямо друга. Този извод е с определящо значение за диференциацията на наказателната отговорност за активен и пасивен подкуп. Тезата, че всяка една от тези форми въздейства пряко върху защитения обект, е аргумент в подкрепа на еднаквата наказуемост на деянията, с които се осъ-

ществяват пасивния, респ. – активния подкуп. Този законодателен подход е исторически обусловен. Още в първия наказателен закон отговорността за алтернативните изпълнителни деяния на подкупа не е диференцирана, като тази линия се запазва и в следващите наказателни закони. Според мен това законодателно решение заслужава подкрепа. Например трудно може да бъде споделено разбирането, че обещанието за облага в размер на сто хиляди лева е с по-ниска степен на обществена опасност от даването на облага от сто лева. Или искането на паричната сума от няколко стотин лева е с по-ниска степен на обществена опасност от приемането на облага в размер на няколко хиляди лева. Във всички посочени примери деянието е в разрез с безкористното осъществяване на служебна дейност и руши авторитета ѝ, а степента на обществена опасност на престъплението не се определя единствено от стойността или характера на облагата.

Въпроси на правната квалификация и на определяне на наказанието за подкуп по чл. 301, ал. 1 и чл.304, ал. 1 от НК

Тезата, че липсва субсидиарност между формите на изпълнително деяние на активния и на пасивния подкуп, предхождащи даването и приемането, е с предопределящо значение за правната квалификация в хипотезата, когато престъплението е извършено с повече от една форми на изпълнително деяние. В тази хипотеза даването на облагата няма да погълне предложението ѝ, а правната квалификация на престъплението следва да включи всички деяния, с които то е осъществено. Този извод се подкрепя и от установяването на всички форми на изпълнително деяние в диспозицията на една наказателноправна норма и напълно съответства на разбирането, възприето в тълкувателната практика на Върховния касационен съд, че независимо дали подкупът се осъществява с едно или няколко алтернативни изпълнителни деяния, той е едно престъпление, а не форма на усложнена престъпна дейност или съвкупност от престъпления.

Заклучение

Анализът на изпълнителните деяния на активния и на пасивния подкуп води до основният извод, че те не отразяват етапи на въздействие върху защитения обект и не се намират в съотношение на субсидиарност. Възприемането им като „предварителни“ се основава на преминаването на дара или която и да е друга облага от субекта на активния във фактическата власт на субекта на пасивния подкуп, но това нито е задължително, нито необходимо за накръняването на защитения обект. Въз основа на този извод следва, че типичната обществена опасност на алтернативните деяния, с които

се осъществява подкупа е идентична. Ето защо те с основание са описани в диспозицията на една наказателноправна норма, без разлика в предвидената за осъществяването им санкция. Конкретният характер и размер на облагата следва да се вземат предвид при индивидуализацията на наказанието.

На следващо място, когато престъплението е извършено с няколко от отразените в състава форми на изпълнително деяние, правната му квалификация следва да отрази всяко едно от осъществените деяния, а броят им – да се отчете като отегчаващо обстоятелство при индивидуализацията на наказанието.

Използвана литература

- Андонова, Г. (2014). Наказателноправна защита срещу корупцията съгласно Наказателния кодекс на Република България., електронно списание „Право, политика, администрация“, бр. 1/ 2014 г., (Andonova, G., 2014, *Nakazatelnopravna zashtita sreshtu koruptsiyata saglasno Nakazatelnia kodeks na Republika Bulgaria., elektronno spisanie „Pravo, politika, administratsia“*, br. 1/ 2014 g.) available at: <https://lpajournal.swu.bg/>
- Владимиров, Р. (2015). Специфични юридически характеристики на престъплението подкуп, Годишник на Нов български университет, кн. 5. (Vladimirov, R., 2015, *Spetsifichni yuridicheski harakteristiki na prestaplenieto podkup, Godishnik na Nov balgarski universitet*, kn. 5).
- Груев, Л., Велчев, Б. (2000). Наказателноправни аспекти на борбата срещу корупцията, Център за изследване на демокрацията Коалиция., София. (Gruev, L., Velchev, B., 2000, *Nakazatelnopravni aspekti na borbata sreshtu koruptsiyata, Tsentar za izsledvane na demokratsiyata Koalitsia.*, Sofia).
- Илкова, Р. (2011). Престъпленията по служба – защо е трудно да бъдат доказани, Фондация РискМонитор, София. (Ilkova, R., 2011, *Prestapleniyata po sluzhba – zashto e trudno da badat dokazani, Fondatsia RiskMonitor*, Sofia).
- Марков, Р. (2020). Проблеми на наказателноправната квалификация на подкупа, Правна мисъл, № 1. (Markov, R. (2020). *Problemi na nakazatelnopravnata kvalifikatsia na podkupa, Pravna misal*, № 1).
- Михайлов, Д. (2008). Наказателно право. Особена част, София. (Mihaylov, D. (2008). *Nakazatelno pravo. Osobena chast*, Sofia).
- Ненов, Ив. (1972). Наказателно право на НРБ. Обща част, София. (Nenov, Iv., 1972, *Nakazatelno pravo na NRB. Obshta chast*, Sofia).
- Ников, Н. (1900). Ръководство по Особната (Особената) част на българския наказателен закон, том 1, 1-во издание, София. (Nikov, N., 1900, *Rakovodstvo po Osobnata (Osobenata) chast na balgarskia nakazatelen zakon, tom 1, 1-vo izdanie*, Sofia).

Филчев, Н. (1979). Подкуп, който е даден или получен, за да се извърши друго престъпление във връзка със службата, Социалистическо право, № 11. Цит. по Филчев, Н., (2014). Въпроси на наказателното право и съдебната практика, София. (Filchev, N., 1979, Podkup, koyto e daden ili poluchen, za da se izvarshi drugo prestaplenie vav vrazka sas sluzhbata, Sotsialisticheskoto pravo, № 11. Tsit. po Filchev, N., 2014, Vaprosi na nakazatelnoto pravo i sadebnata praktika, Sofia).

Филчев, Н. (2014). Средство или предмет на престъплението е дарът при подкупа, Социалистическо право, 1981, № 11, цит. по Филчев, Н., Въпроси на наказателното право и съдебната практика, София, 2014. (Filchev, N., 2014, Sredstvo ili predmet na prestaplenieto e darat pri podkupa, Sotsialisticheskoto pravo, 1981, № 11, tsit. po Filchev, N., 2014, Vaprosi na nakazatelnoto pravo i sadebnata praktika, Sofia).

CHARACTERISTICS OF EXECUTIVE ACTS OF BRYBERY UNDER ART. 301, PARA 1 AND UNDER ART. 304, PARA 1 OF CRIMINAL CODE

Assoc. Prof. Petya Mitreva, PhD
Department of Criminal Legal Studies
Faculty of Law
University of National and World Economy
e-mail: pmitreva@unwe.bg

Abstract

The subject of the article are the executive acts of passive and active bribery under the Bulgarian Criminal Code. The author examines the issue if the forms of these acts are found in a subsidiarity ratio. This question is of determining importance both for the need of differentiation of criminal responsibility and for legal qualification of the criminal activity in case the bribery is committed with more than one act.

Keywords: passive bribery, active bribery, executive act, subsidiarity

JEL: K42